

UDK: 2-277.2
Pregledni rad
Pripremljeno: Ožujak, 2022.

OTKRIVENJE I NADAHNUĆE

Fernando Canale

Fernando Canale je profesor emeritus teologije i filozofije pri Teološkom fakultetu sveučilišta Andrews, u Barrien Springsu, u SAD-a. Prije dolaska na Andrews radio je kao adventistički pastor u Urugvaju i profesor teologije i filozofije na Advenističkom teološkom fakultetu sveučilišta River Plate u Argentini. U mirovini nastavlja s znanstvenim istraživanjem, savjetovanjem doktorskih studenata i rukovođenjem adventističkog istraživačkog projekta *Sola Scriptura*. Autor je brojnih znanstvenih članaka i knjiga od kojih su najznačajnija „Toward a Criticism of Theological Reason“, „Back to Revelation-Inspiration“, i „Cognitive Principles of Christian Theology“.

SAŽETAK

Otkrivenje i nadahnuće

Naše znanje o Bogu dolazi samo iz Njegove objave, a kršćani su uglavnom prepoznali Sveto pismo kao javno i specifično otkrivenje božanske misli i volje za nas. Teolozi nam, osim o posebnom Božjem otkrivenju u Svetom pismu (2. Timoteju 3,16), govore i o općem otkrivenju u prirodi, po kojoj svi ljudi imaju neku spoznaju o vrhovnom Biću. Bog nam je takvu misao izričito predstavio u Svetom pismu (npr. u Rimljanima 1,18-20). U ovom će se poglavlju u raspravi razmatrati biblijski dokazi nadahnuća Svetog pisma kao i različiti modeli koji se koriste za njegovo obrazloženje. Predložiti će

se i novo razumijevanje dokaza, utemeljeno na biblijskim pretpostavkama i pažljivom slušanju cijelog raspona biblijskih dokaza.

Ključne riječi: otkrivenje, nadahnuće misli, verbalno nadahnuće, otkrivenje susretom, biblijska hermeneutika;

1. Otkrivenje, Sveto pismo i tumačenje

Dolaskom modernog i postmodernog doba mnogi su kršćani zaključili da je postojanje posebnog spoznajnog otkrivenja od Boga nemoguće. Nažalost, ovi teolozi pokušavaju tumačiti Sveto pismo iz pretpostavke da su ga napisala samo ljudska bića. Oni su dogmatski uvjereni da Bog ne može prenijeti znanje ljudima. Sveto pismo i teologija su dakle proizvod ljudske mašte koja se neprestano mijenja. Stoga ovi teolozi poriču Petrovo uvjerenje da u Svetom pismu ne nalazimo mitove, već istinu (2. Petrova 1,16).

Autor i tumačenje

Kad god čitamo neki tekst, ispravno pretpostavljamo da ga je netko napisao. Ne moramo uvijek poznavati autora teksta da bismo razumjeli njegovo značenje, no takvo znanje može dodati dubinu značenju samog teksta.

Takva se dinamika odvija kad čitamo Sveto pismo. Većinom razumijemo nominalno značenje tekstova. Ako smo uvjereni da je autor onoga što čitamo u Svetom pismu Bog, naše će se teološko shvaćanje bitno razlikovati od shvaćanja čitatelja uvjerenog da su Sveto pismo napisale dobronamjerne religiozne osobe koje su opisivale svoja iskustva. Dakle, razumijevanje tko su autor, ili autori, Svetog pisma postaje ključna pretpostavka od koje vjernici i teolozi pristupaju svom tumačenju Svetog pisma, formuliraju kršćanska učenja i doživljavaju njegovu preobražavajuću moć u svakodnevnom životu. Ukratko, naše razumijevanje Otkrivenja-Nadahnuća (O-N)¹ postaje nužna pretpostavka naše hermeneutike Svetog pisma i njegove teologije.

2. Biblijski dokazi

Znamo da je netko autor Svetog pisma. No, kako možemo znati tko je bila ta osoba, ili osobe? Odgovarajući na to pitanje, počinjemo obraćati pozornost na ono što nam biblijski autori imaju reći o podrijetlu Svetog pisma. Opsežni starozavjetni i novozavjetni dokazi govore nam da su biblijski pisci autorom Svetog pisma smatrali Boga. Klasični ulomci koji se koriste u oblikovanju biblijske doktrine Svetog pisma jesu: 2. Timoteju 3,15-17 i 2. Petrova 1,20-21.

1 Riječi otkrivenje-nadahnuće povezane su crticom kako bismo pokazali da su one neodvojive strane istoga procesa. Zbog uštede prostora koristit ćemo pokratu „O-N“.

***Theopneustos* ap. Pavla**

Pavlova izjava o podrijetlu Svetog pisma kratka je i općenita: „Svako je Pismo od Boga nadahnuto [*pasa graphe theopneustos*]“ (2. Timoteju 3,16). Dok naša riječ *nadahnuće* dolazi od latinskog ekvivalenta *divinitus inspirata*, Pavao koristi riječ *theopneustos* koja doslovno znači „nadahnut Bogom“. Mi nemamo nikakvu ideju o tome što bi „božansko disanje“ moglo značiti kad se doslovno primijeni na nastanak Svetog pisma, ali možemo ga pokušati razumjeti metaforički. Tako shvaćen tekst govori da je Bog izravno uključen u nastanak Svetog pisma, iako ne objašnjava način i pojedinosti božanskog djelovanja.

***Pheromenoi* ap. Petra**

Petrove su primjedbe o podrijetlu Svetog pisma istančanije, analitičnije i konkretnije. Izjavom da su „ljudi govorili od Boga, potaknuti [*pheromenoi*, „pokrenuti“] od Duha Svetoga“ (2. Petrova 1,21), Petar izričito ističe činjenicu da su ljudska bića napisala Sveto pismo pod vodstvom Duha Svetoga. Ukratko, i Bog i ljudska bića bili su uključeni u nastanak Svetog pisma.

No, Petar pažljivo i snažno određuje uvjete intervencije ljudskih posrednika. “Prvo znajući ovo: svako proročanstvo Svetog pisma ne nastaje [*ginetai*] iz [nečijeg] vlastitog tumačenja [*epiluseos*]” (2. Petrova 1,20; prevoditeljjev prijevod). S obzirom na kontekst u kojem koristi grčku riječ *epiluseos*, Petar možda tvrdi da čak i kad su ljudska bića bila uključena u pisanje Svetog pisma, od njih nisu proistekla objašnjenja, izlaganja ili tumačenja raznih tema koja su tamo predstavljena.

U sljedećoj rečenici Petar objašnjava da „proročanstvo nije nastalo [iz *phero*] od ljudskog htijenja, nego su ljudi govorili od Boga, vođeni [*pheromenoi*] od Duha Svetoga“ (2. Petrova 1,21). Petar ponovno poriče ljudsko podrijetlo Svetog pisma time što isključuje volju ljudskih bića. Što su ljudska bića učinila? Govorila su (*elalesan*), naviještala i prenosila objašnjenja, izlaganja i tumačenja što potječu od Boga koji je njegov autor. Govor i pisanje načini su izražavanja misli. Stoga je Božje vodstvo pratilo pisce Svetog pisma, ne samo kad su pisali nego i kad su govorili. Ono što su rekli bilo je očitovanje Božjih misli i djela.

Problem u zaleđu Objave-Nadahnuća

Značajno je da, iako Petar i Pavao nedvojbeno potvrđuju Božju izravnu uključenost u stvaranje Svetog pisma, nijedan od njih ne objašnjava konkretne načine na koje su se božanska i ljudska služba međusobno susrela niti detaljno navodi njihov specifičan modus operandi. Sveto pismo se nigdje ne bavi tim problemom. Ako želimo dati vlastite odgovore na ta pitanja, moramo se upustiti u teološki zadatak, jer teologija traži razumijevanje.

Pavlove i Petrove izjave vrlo značajno naučavaju da je Bog autor Svetog pisma, autor cijelog Pisma (2. Timoteju 3,16; 2. Petrova 1,20-21). Teolozi bi trebali omogućiti razumijevanje načina na koji se to dogodilo i istodobno objasniti ljudsku stranu koja se pojavljuje u načinu na koji je Sveto pismo osmišljeno i napisano.

Različiti su odgovori na to pitanje tijekom povijesti postali vodeće hermeneutičke pretpostavke. Oni znatno utječu na cjelokupnu zadaću egzegetskog i teološkog istraživanja, čak do točke podjele kršćanstva na dvije različite škole mišljenja koje prelaze denominacijske granice.

3. Metoda i modeli

Prije nego što ukratko razmotrimo neke od vodećih modela tumačenja O-N-a, trebamo se zaustaviti na metodološkom „odmorištu“. Trebamo (1) precizno utvrditi tehničko značenje O-N-a, (2) odrediti na kojim dokazima teolozi grade svoje razumijevanje O-N-a i (3) uočiti na temelju kojih hermeneutičkih pretpostavki oni razrađuju svoje stavove. Ovo će nam pomoći razumjeti što su drugi rekli o tom pitanju, ali i što bismo trebali držati na umu za vlastitog tumačenja.

Radna definicija Otkrivenja-Nadahnuća

Kad se teolozi bave doktrinom O-N-a, oni koriste riječi *otkrivenje* i *nadahnuće* u stručnom smislu. *Otkrivenje* se općenito odnosi na proces kojim se sadržaj Svetog pisma pojavio u umu proroka i apostola. *Nadahnuće* se, općenito govoreći, odnosi na proces kojim je sadržaj u umu proroka i apostola priopćen u usmenom ili pisanom obliku. Dakle, otkrivenje je kognitivni proces, dok je nadahnuće uglavnom lingvistički.

Ovdje je neophodna riječ upozorenja kako ne bi došlo do zabune. Biblijski pisci nisu koristili riječ *nadahnuće*. Štoviše, ni biblijski pisci ni Ellen G. White nisu koristili pojmove „otkrivenje“ i „nadahnuće“ u stručnom analitičkom smislu u kojem ih mi koristimo u ovom poglavlju. Oni su ih upotrebljavali naizmjenično. Ovisno o kontekstu, oni se mogu odnositi na podrijetlo sadržaja u umu proroka i apostola, na proces njihovog priopćavanja u pisanom obliku ili na oboje. Nije iznenađujuće što veliki broj adventističkih i evanđeoskih teologa čini isto. Međutim, ispravno razumijevanje nastanka Svetog pisma zahtijeva pažljivu analizu upotrebljenih kognitivnih i književnih procesa.

Dokazi

Na kojim dokazima teolozi grade svoje razumijevanje O-N-a? Budući da se u današnje vrijeme proces O-N-a ne može promatrati izravno, teolozi rade na temelju rezultata O-N-a, to jest na temelju Svetog pisma. Teolozi su prepoznali dva smjera dokaza u Svetom pismu. To su doktrina Svetog pisma i fenomeni Svetog pisma. Budući da smo se u ovom odjeljku već pozabavili biblijskom doktrinom Svetog pisma, ukratko ćemo opisati pojam „fenomena“ Svetog pisma.

Svetopisamski fenomeni. Kad teolozi govore o „fenomenima“ Svetog pisma, obično ne misle na biblijska učenja u Svetom pismu, već na karakteristike Svetog pisma kao pisanog djela i njegovog cjelokupnog sadržaja. Slijedom toga, dok pristup biblijskoj „doktrini Svetog pisma“ uključuje teološku analizu, pristup „fenomenima“ Svetog pisma odvija se pomoću

povijesne i književne analize. Prva crta dokaza naglašava ulogu božanskog djelovanja u O-N-u, dok druga razotkriva ulogu ljudskih posrednika. Ukoliko se obje crte dokaza ne uspiju na adekvatan način integrirati, dolazi do fundamentalističkih ili liberalnih tumačenja O-N-a.

Hermeneutika i Otkrivenje-Nadahnuće

Očigledno je „došlo vrijeme da se adventisti odmaknu od apologetskih briga prema razvijanju konstruktivnije *teologije nadahnuća*“.² No, kako razviti razumijevanje teme kojom se Sveto pismo bavi samo neizravno? Ono što je potrebno jest upravo konstruktivan, pionirski zadatak u sustavnoj teologiji. Budući da se cijela teološka konstrukcija temelji na pretpostavkama, formuliranje adventističkog shvaćanja O-N-a moglo bi imati koristi od analiziranja načina na koje su osmišljena druga tumačenja.

Ovdje predviđen zadatak sustavne teologije mora uzeti u obzir tri različite hermeneutičke razine: (1) hermeneutika teksta, (2) hermeneutika teoloških problema i (3) hermeneutika filozofskih načela. Tumačenje biblijskih tekstova i teoloških pitanja uvjetovano je doktrinom O-N-a, koja pak ovisi o filozofskim načelima koji su pretpostavke egzegete.

Koje su, dakle, pretpostavke uključene u razumijevanje O-N-a? Tko odlučuje koje pretpostavke treba koristiti? Počnimo s posljednjim pitanjem. Budući da biblijski dokazi pokazuju da O-N fenomen uvijek uključuje božansko i ljudsko djelovanje, teolozi u svoje doktrine o O-N-u neizbježno unose vlastita shvaćanja božanske i ljudske naravi. To su hermeneutička filozofska načela, jer ih se pretpostavlja kao načela u biblijskoj i teološkoj hermeneutici. Božju narav i djelovanje, kao i ljudsku narav i djelovanje, kršćanski su teolozi tumačili različito. Različiti pogledi na Boga i ljudsku narav proizveli su različita tumačenja O-N-a.

Pogledajmo našu dosadašnju raspravu u ovom metodološkom dijelu. Prvo smo odlučili upotrijebiti riječi *otkrivenje* i *nadahnuće* u tehničkom smislu kako bismo postigli jasnoću. Drugo, shvatili smo da ispravno razumijevanje O-N-a mora započeti slušanjem onoga što biblijski pisci govore o podrijetlu Svetog pisma i razmatranjem djela koje su proizveli (fenomeni Svetog pisma).

Treće, naučili smo da su doktrine O-N-a tumačenja koja uključuju ne samo biblijske podatke nego i pretpostavke. Bilo koja doktrina O-N-a tumačenje je koje ovisi o načinu na koji teolozi razumiju Božju i ljudsku narav i djelovanje. Držeći na umu ta metodološka pojašnjenja, okrećemo se povijesti interpretacija O-N-a.

Modeli Otkrivenja – Nadahnuća

Teolozi su O-N tumačili na mnogo načina, no većina objašnjenja spada u dva glavna modela tumačenja, naime, klasični i moderni model. Moramo se upoznati s tim modelima, jer su oni utjecali na razvoj adventističke misli o O-N-u.

2 Timm, Alberto. 1999. A History of Seventh-day Adventist Views on Biblical and Prophetic Inspiration (1844-2000). *Journal of the Adventist Theological Society* 10 (1999): 542 (autorov naglasak).

Verbalna inspiracija. Tijekom prvih osamnaest stoljeća nakon Kristove smrti, doktrina O-N-a nije bila sporna stvar. Slijedeći Kristov primjer, Njegovi su sljedbenici smatrali biblijsko učenje o njezinu nadahnuću nečim što se unaprijed podrazumijeva. Ukratko rečeno, pretpostavili su da je Bog posredstvom ljudi napisao Bibliju.

Time što su u najvećoj mjeri naglasili ulogu božanske aktivnosti u O-N-u, klasični su teolozi umanjili ulogu ljudskog službeništva, gledajući na proroke i apostole samo kao na instrumente koje je Bog koristio za pisanje samih riječi Svetoga pisma. Kako se vjerovalo da je riječi Svetog pisma napisao Bog, ovaj pojam koji je doveo do visokog uvažavanja biblijskog autoriteta postao je poznat kao „verbalna“ teorija nadahnuća. Riječi Biblije Božje su riječi.

Ovo se gledište temelji na izvanbiblijskom filozofskom razumijevanju hermeneutike. Zamjena biblijskog pojma o Bogu grčkom idejom o bezvremenskom Bogu učinila je ideju božanske suverene providnosti nadmoćnom, sveobuhvatnom kauzalnom pojavom. Augustin je, već u petom stoljeću poslije Krista koristio te ideje, povezujući pojam božanske volje i aktivnosti s bezvremenskom Božjom naravi.³ Stoljećima kasnije, to je oblikovalo Lutherovo razumijevanje Evanđelja, kao i razumijevanje verbalnog nadahnuća Svetog pisma. Posljedično tome, biblijska tvrdnja da je Duh Sveti vodio pisanje proroka shvaćena je pod pretpostavkom da je Bog djelovao kao suvereni utjecaj kojemu se ne može usprotiviti, nadjačavajući svaki poticaj koji proizlazi iz ljudske slobode. Prema toj pretpostavci, Bog nije samo autor Svetog pisma nego i njegov pisac.

U devetnaestom i dvadesetom stoljeću evanđeoski su teolozi koristili teoriju verbalnog nadahnuća kako bi se borili protiv modernizma i njegovih izazova spram tradicionalne kršćanske teologije. Djelujući sa stajališta filozofske hermeneutičke perspektive božanske suverene providnosti, Archibald A. Hodge (1823.-1886.) i Benjamin B. Warfield (1851.-1921.) poricali su dijetaciju, no pritom su ipak govorili o nadahnuću kao božanskom nadzoru u spoju božanskog i ljudskog djelovanja.

Analogija kipar-dlijeto-skulptura pomaže vizualizirati način na koji verbalna teorija nadahnuća zamišlja način na koji djeluju božanske i ljudske sile za stvaranja biblijskih spisa. Kao što je kipar, a ne dlijeto, autor umjetničkog djela, tako je Bog, a ne ljudski pisac, autor Svetog pisma. Ljudski pisci, kao dlijeto, imaju samo instrumentalnu ulogu.

Najuočljiviji hermeneutički učinci verbalne teorije jesu rekontekstualizacija i nepogrešivost. (1) Tvrdeći da je bezvremenski Bog autor i pisac Svetog pisma, verbalna inspiracija stavlja podrijetlo biblijske misli u apovijesno područje nadnaravnog. Povijesni konteksti i sadržaji zaobilaze se u korist bezvremenskih božanskih istina.

Ova nepovijesna rekontekstualizacija poprimila je različite oblike. Oni su se, pak, proširili od klasičnog umanjivanja povijesnog doslovnog značenja biblijskih tekstova do alegorijskih duhovnih značenja i do fundamentalističkog čitanja Svetog pisma u kojem je svaka biblijska izjava objektivna komunikacija nadnaravne apsolutne istine. (2) Nama poznatiji pojam jest pojam nepogrešivosti, prema kojem je svaka biblijska izjava apsolutna istina.

³ Augustin. *Ispovijesti*. Str. 12.15.18.

Otkrivenje susretom. Moderno doba stvorilo je radikalno novo razumijevanje O-N-a, temeljeno na složenim filozofskim argumentima. Friedrich Schleiermacher (1768.-1834.), otac moderne teologije, predložio je nacrt koji će kasnije slijediti zagovornici otkrivenja susretom.

Ukratko rečeno, otkrivenje je božansko-ljudski susret lišen prijenosa znanja. „Dakle, sadržaj otkrivenja više se ne smatra znanjem o Bogu, čak ni informacijama od Boga, već samim Bogom.“⁴ Prema tome, nijedna riječ ili misao koju nalazimo u Svetom pismu ne dolazi od Boga. Otkrivenje susretom suprotno je verbalnom nadahnuću.

Ako sadržaj Svetog pisma ne dolazi od Boga, odakle onda dolazi? Odgovor je jednostavan: iz povijesno uvjetovanog odgovora ljudskih bića na osobni nespoznajni susret s Bogom. Biblija je ljudska knjiga, kao i svaka druga knjiga. Proučavanje procesa nastajanja sadržaja Svetog pisma prepušteno je povijesnom istraživanju.

Pretpostavljajući da Bog nije pridonio sadržaju Svetog pisma, ovi kritičari vide Sveto pismo kao produkt dugog procesa kulturne evolucije. Ljudska mašta, zajednica i tradicija postaju temelj iz kojeg nastaju potpuno ljudske knjige Svetog pisma.

Posljedično tome, neki egzegeti vjeruju da inspiracija ne djeluje na pojedince, već na cijelu zajednicu. Prema tom gledištu, „nadahnuće“ nije izravno doseglo osobnu razinu proročkih misli ili riječi, već je utjecalo na društvenu razinu zajednice u kojoj su autori Svetog pisma živjeli i pisali. Nije iznenađujuće da, prema tome, sadržaj Svetog pisma ostaje ljudski, a ne božanski.

Prethodna promjena u smislu pogleda na nadahnuće izravan je rezultat primjene Kantovog načela ograničenja razumskih sposobnosti na područje vremena i prostora (Immanuel Kant, 1724.-1804.).

Suvremeni teolozi zatekli su se u pretpostavci bezvremenskog Boga kojega kao bezvremenski objekt ljudski razum ne može dosegnuti. Unutar ovih parametara ne može postojati kognitivna komunikacija između Boga i ljudi. No, kršćanstvo se vrti oko središnje ideje odnosa između Boga i ljudskih bića. Otkrivenje susretom nagovještuje da se božansko-ljudski odnos (susret) ne odvija na kognitivnoj, nego na „egzistencijalnoj“ ili unutarnjoj „osobnoj“ razini, kroz dušu. Dakle, otkrivenje jest božansko-ljudski susret, stvaran i objektivan, ali ne uključuje apsolutno nikakvu komunikaciju od Boga.

Najuočljiviji hermeneutički učinci teorije nadahnuća susretom mogu se sažeti u dvije riječi: rekontekstualizacija i kritika. (1) Kao što je verbalna teorija nadahnuća dovela do rekontekstualizacije, tako je to učinila i teorija otkrivenja susretom. Dok verbalno nadahnuće pretpostavlja da Sveto pismo otkriva objektivne bezvremenske istine, otkrivenje susretom pretpostavlja da Sveto pismo jednostavno upućuje na egzistencijalni, ne-spoznajni, božansko-ljudski susret. Sveto pismo tada ne sadrži objavu, već je samo pokazatelj, ili svjedok, otkrivenja. (2) Budući da je sadržaj Svetog pisma proizašao (suprotno Pavlovim i Petrovim stajalištima) iz poriva i mudrosti ljudskih bića, moramo ga podvrgnuti znanstvenoj kritici i u religiozne

4 Dederen, Raoul. 1992. *The Revelation-Inspiration Phenomenon According to the Bible Writers*. Ur. Holbrook, Frank i Van Dolson, Leo. *Issues in Revelation and Inspiration*. Adventist Theological Society Occasional papers, 1. sv. Adventist Theological Society Publications. Berrien Springs, MI. Str. 11.

svrhe ih koristiti samo metaforički. (3) Zbog ljudskog podrijetla biblijskih sadržaja, tumač pretpostavlja da Sveto pismo sadrži pogreške, ne samo u povijesnim pojedinostima nego i u svemu onome što izričito naučava, čak i u učenjima o Bogu i Njegovom spasenju.

4. Novije adventističke rasprave

Kako ove ideje utječu na današnje adventiste? Možda je Edward Heppenstall ispravno opisao općeniti način na koji većina adventističkih pisaca pristupa proučavanju O-N-a rekavši da „Crkva nema jasno definiranu i razvijenu doktrinu otkrivenja i nadahnuća. Mi smo se uskladili s evanđeoskom ili tradicionalnom pozicijom.“⁵

U ovom je dijelu naš cilj i dalje vrlo skroman: pokušat ćemo samo, iz sveukupne perspektive, opisati glavne modele O-N-a koje su usvojili adventistički teolozi.

Verbalno nadahnuće

U ranijoj povijesti naše Crkve adventisti su koristili verbalnu inspiraciju kao apologetski argument protiv deizma.⁶ Ovaj se trend intenzivirao nakon smrti Ellen G. White, kada su se adventisti suočili s modernizmom.

Carlyle B. Haynes se, naprimjer, tijekom prve polovice dvadesetog stoljeća bavio ovim pitanjem u dvama poglavljima svoje knjige *God's Book*.⁷ Njegovo se implicitno usvajanje verbalne teorije nadahnuća pojavljuje kad potvrđuje da je „otkrivenje potpuno nadnaravno i potpuno pod Božjom kontrolom“.⁸ „Bilo da se bavi otkrivenjem ili činjenicama u okviru svog znanja,“ objašnjava Haynes, „biblijskom je piscu bilo potrebno *nadahnuće* kako bi stvorio zapis sačuvan od svih zabluda i pogrešaka“.⁹ Apsolutna nepogrešivost slijedi iz potpune kontrole koju Duh Sveti ima nad ljudskim posrednikom; Bog u potpunosti kontrolira proces pisanja, a ljudski je posrednik vrlo pasivan instrument. Taj koncept još uvijek može biti zadano razumijevanje O-N-a kod većine adventista koji još nisu eksplicitno razmotrili to pitanje.¹⁰

5 Heppenstall, Edward. 1970. *Doctrine of Revelation and Inspiration* (1. dio). *Ministry*, srpanj 1970., str. 16.

6 Timm, str. 487-509.

7 Haynes, B. Carlyle. 1935. *God's Book*. Southern Publishing Association. Nashville, TN.

8 Ibid, str. 144. (naglasak dodan).

9 Ibid, str. 136. (autorov naglasak).

10 Samuel Koranteng-Pipim daje nedavni jasan primjer ovog smjera. Vidi njegovu knjigu *Receiving the Word: How New Approaches to the Bible Impact our Biblical Faith and Lifestyle*. 1996. Berean Books. Berrien Springs, MI. Što se tiče Aldena Thompsona, o kome ćemo kasnije raspravljati, Pipim se otvoreno ne bavi doktrinom otkrivenja-nadahnuća, nego podrazumijeva evanđeosku verbalnu teoriju, kao što su to činili i mnogi adventisti u prošlosti (Ibid, 51). Što se tiče Haynesa, Pipimov je pristup apologetski, protiv proboja modernizma i povijesno-kritičke metode egzegeze u adventističku teologiju. Pipim se ograđuje od evanđeoske verbalne teorije nadahnuća kad naglašava „vjerodostojnost“ Svetog pisma umjesto njegove „nepogrešivosti“ (str. 54-55). Ipak joj se približio dok je pojašnjavao da „nikakva iskrivljenja nisu došla od ruke izvornih biblijskih pisaca, no neke promjene i manja iskrivljenja uvukla su se u Riječ tijekom procesa prijenosa i prevođenja“ (str. 227).

Teorija verbalnog nadahnuća, koju su prihvatili konzervativni adventistički teolozi, nesvjesno je dakle izvučena iz augustinsko-kalvinističkog shvaćanja filozofskih hermeneutičkih pretpostavki koje proizlaze iz posebnog grčkog pogleda na stvarnost. Iako verbalna teorija potvrđuje visoko mišljenje o Svetom pismu, ona *de facto* poriče njegovu otkrivačeljsku nadmoć (načelo *sola Scriptura*) u zadaći prakticiranja kršćanske teologije, budući da sama teorija nije izgrađena na biblijskim temeljima.

Nadahnuće misli

Ellen G. White snažno je utjecala na adventističku misao o O-N-u. Svojim primjerom i poukama uputila je na udaljavanje i od verbalnog nadahnuća i od otkrivenja susretom. To ipak nije obeshrabilo neke adventiste, nekadašnje i sadašnje, da prihvate takva stajališta. Pokušavajući razumjeti O-N pomoću naznaka u učenju i proročkom iskustvu Ellen G. White, mnogi su adventisti usvojili ideju zvanu „nadahnuća misli“, uvjereni da njihov prikaz ovog gledišta ispravno odražava njezine stavove o nadahnuću. Dakle, pod „nadahnućem misli“ konkretno mislimo na teološku misao nekih adventističkih stručnjaka o O-N-u, koja se navodno temelji na stavovima Ellen G. White o nadahnuću. Ovi komentari dakle nisu samo potvrda da su proročke misli bile nadahnute, već da su na vrlo poseban način, prema riječima Ellen G. White, sami „ljudi“ bili nadahnuti.

Jedan od najranijih izraza nadahnuća misli među adventistima dogodio se 1883. godine. Njime je potvrđeno: „Mi [adventisti] vjerujemo da je svjetlo koje je Bog dao svojim slugama dano prosvjetljenjem uma, čime se prenosi misao, a ne (osim u rijetkim slučajevima) same riječi kojima bi se ideje trebale izraziti.“¹¹ Na temelju toga što nadahnuće djeluje na misli biblijskih pisaca, a ne na njihove riječi, ovo označava jasno odstupanje od verbalnog nadahnuća. Ova početna izjava bila je najava, a ne teorija.

Osamdeset sedam godina kasnije Edward Heppenstall taj je uvid jasno oblikovao unutar širokog teorijskog profila. Heppenstall se rad pojavio i kao alternativa otkrivenju susretom i kao odmak od verbalnog nadahnuća. Ispravno odbacujući nespoznajnu osnovu otkrivenja susretom, Heppenstall je predložio mišljenje da se božanska objava dogodila na razini ideja, konceptata i učenja biblijskog pisca u samom piščevom umu.¹² Nažalost, nije precizirao način na koji nastaje takvo konceptualno otkrivenje. Nadahnuće se također, kaže Heppenstall, događalo u piščevu umu. Smatrao je, da je u nadahnuću Duh Sveti preuzeo kontrolu nad umom ljudskog pisca kako bi zajamčio „točnost onoga što je otkriveno“.¹³ „Nadahnuće je srazmjerno opsegu onoga što je otkriveno i uvjerava nas da objavljene istine odgovaraju onome što je Bog imao na umu.“¹⁴ I u otkrivenju i u nadahnuću Bog djeluje na misli, a ne na riječi. Kroz objavu se u umu proroka stvaraju ideje, a kroz nadahnuće se te ideje vjerno prenose. Međutim, nesigurnost se pojavljuje na temelju toga što je „jedan od nepoznatih

11 General Conference Proceedings. *Review and Herald*, 27. studeni 1883., str. 741-742.

12 Heppenstall, Edward. 1. dio, str. 16.

13 Ibid.

14 Ibid.

čimbenika nadahnuća stupanj kontrole Duha Svetoga nad umovima biblijskih pisaca¹⁵. Heppenstallov je stav implicirao da božansko nadahnuće ne dopire do riječi Svetoga pisma. Posljedično tome, on dalje dolazi do onoga što bi se moglo nazvati „nepogrešivost misli“. Samo su biblijske misli, a ne riječi, nepogrešive.

Vrlo prikladno je to što vjernik može tvrditi, u svrhu apologetike protiv biblijskih i znanstvenih kritika biblijskih sadržaja, da su pogreške i nedosljednosti posljedica nesavršenog jezika, a ne nesavršene misli ili istine. Ukratko, prema nadahnuću misli, božansko O-N djeluje unutar istine iza riječi, ali ne utječe na riječi. Dakle, u Svetom pismu imamo nepogrešivu istinu predstavljenu pogrešivim jezikom. Sveto pismo, dakle, sadrži pogreške u pojedinostima koje ne utječu na otkrivenu misao.

Razvijajući klasičnu izjavu Ellen G. White o nadahnuću misli, neki su stručnjaci zaključili da nadahnuće misli djeluje na proces razmišljanja biblijskih pisaca, ali ne dopire do njihovih riječi. Oni, također, pretpostavljaju dihotomiju između misli i riječi. Misli su neovisne o riječima. U Svetom pismu dakle nalazimo savršene istine ili misli prenesene nesavršenim, pogrešivim riječima. Na temelju toga oni smatraju da Sveto pismo sadrži ograničene verbalne pogreške kad su u pitanju detalji na razini riječi. Međutim, spasonosna poruka Svetog pisma ostaje nepogrešiva.

Godine 1991. Alden Thompson upravo je iz perspektive biblijskih studija u prvi plan adventističke rasprave stavio pitanje biblijskog nadahnuća.¹⁶ Godinu dana kasnije, grupa adventističkih teologa objavila je kritički odgovor na njegov prijedlog.¹⁷ Thompson razlikuje otkrivenje i nadahnuće. Otkrivenje je nadnaravno priopćavanje misli i istine prorocima, „neka vrsta posebnog Božjeg doprinosa, Njegova poruka svojim stvorenjima na zemlji“.¹⁸ Božanska se misao prenosi putem natprirodnih intervencija, kao što su vizije, snovi, glas s neba, čuda, riječi ispisane na kamenu i Isus Krist. Nadahnuće, međutim, postaje vrlo nejasna i subjektivna „vatra u njihovim kostima“¹⁹ koja pokreće proroke i apostole da pišu i govore zbog prisutnosti Duha Svetoga. Umjesto da tvrdi kako nadahnuće pretvara riječi proroka u Božje riječi, Thompson misli da nadahnuće znači da „Bog ostaje dovoljno blizu piscima kako bi se Njegova poanta dovoljno jasno prenijela“.²⁰ Zamijetite da Bog kroz nadahnuće ne djeluje ni na prorokove misli ni na njegove riječi. Nadahnuće je božanska prisutnost koju prorok osjeća u svojim kostima, a ne u svom umu.

Postavlja se pitanje: tko je začetnik poante koja se „dovoljno jasno“ prenosi riječima Svetoga pisma? Na ovom mjestu do izražaja dolazi još jedna značajka Thompsonova pogleda na O-N. Iako je cijelo Sveto pismo nadahnuto (božanska prisutnost koja se osjeća u kostima pisca), samo neki dijelovi su *otkriveni* (to proizlazi iz božanske misli, prijedloga i čudesnih

15 Idem. *Doctrine of Revelation and Inspiration (conclusion)*. *Ministry*, kolovoz 1970., str. 29.

16 Thompson, Alden. 1991. *Inspiration: Hard Questions, Honest Answers*. Review and Herald. Hagerstown, MD.

17 Holbrook i Van Dolson, ur. *Issues in Revelation and Inspiration*.

18 Thompson, str. 47.

19 Ibid, str. 53.

20 Ibid.

radnji). Thompson argumentira ovu točku netočno tvrdeći da „*Biblija ne kaže da je cijelo Sveto pismo dano otkrivenjem*“.²¹ Reagirajući protiv takvog mišljenja, Raoul Dederen zaključuje da nije zadovoljavajuće „držati da je sve nadahnuto, ali da je samo dio – tj. mali dio – otkriven, te na temelju toga pokušati objasniti i riješiti naizgled kontradiktorne izjave u Svetom pismu“.²²

Štoviše, budući da Sveto pismo ne pretpostavlja tehničku razliku između otkrivenja i nadahnuća koju koristimo kako bismo ispitali razumijevanje podrijetla Svetog pisma, Pavao tvrdi da cijeli sadržaj Svetog pisma potječe od Boga. Stoga je, prema Svetom pismu, cijela Biblija i otkrivena i nadahnuta.

Odakle onda, prema Thompsonu, dolaze drugi dijelovi Svetog pisma? On ispravno tvrdi da mnogi dijelovi Svetog pisma svoje podrijetlo nalaze u istraživanju i iskustvu. Takvi sadržaji, bez obzira što su ljudskog podrijetla, mogu imati autoritet samo ako se temelje na nadahnuću. Ipak, ako biblijski pisci nisu doživjeli ni kognitivno ni jezično, već subjektivno nadahnuće, kao vatru u svojim kostima, ostaje nam neizbježan zaključak da veliki dijelovi Svetog pisma sadrže pogrešive ljudske ideje.

Thompsonovo korištenje nadahnuća misli u egzegetske svrhe pokazuje kako se povijesno-kritička metoda može koristiti u adventističkoj teologiji, naime, omeđavanjem biblijskih materijala koji se nalaze izvan dosega nadahnuća misli.

Prednosti i poteškoće nadahnuća misli. Nadahnuće misli, kao što ga opisuju gore navedeni adventistički teolozi, ima svoje pozitivne i negativne strane. S pozitivne strane, naprimjer, ono pruža srednji put između modernističkog nekognitivnog otkrivenja susretom i apsolutno nepogrešivog klasičnog verbalnog nadahnuća. Nadahnuće misli također ima pozitivan učinak usmjeravanja pozornosti tumača na važnija pitanja o kojima se raspravlja u Svetom pismu, i udaljavanja od nevažnih sitnica. Konačno, ovaj pogled na nadahnuće ima očitu prednost u objašnjavanju biblijskih fenomena koji se ne uklapaju u teoriju verbalnog nadahnuća.

Međutim, takva razmišljanja o nadahnuću misli imaju određene nedostatke. Dihotomija misli i riječi dovodi do tvrdnje da nadahnuće ne dopire do riječi Svetoga pisma. Nažalost, ovu tvrdnju i dihotomiju misli i riječi ne podržavaju ni Sveto pismo, ni Ellen G. White, niti filozofska analiza. Iako nadahnuće misli bolje objašnjava fenomene Svetog pisma i iskustva Ellen G. White u pisanju svojih knjiga nego verbalno nadahnuće, njegovo radikalno razumijevanje ne uspijeva objasniti jasnu biblijsku tvrdnju da nadahnuće doseže riječi (2. Timoteju 3,16).

Štoviše, čini se da detaljno proučavanje razmišljanja Ellen G. White o nadahnuću sugerira da, prema njezinim riječima, božansko nadahnuće dopire do riječi i osigurava „potpunu pouzdanost biblijskih zapisa“.²³ Klasični citat Ellen G. White koji adventistički zagovornici nadahnuća misli koriste kako bi druge uvjerili u svoje gledište jest sljedeći: „Nisu nadahnute riječi Biblije, nego su ljudi ti koji su bili nadahnuti. Nadahnuće ne djeluje na čovjekove

21 Ibid, str. 48. (autorov naglasak).

22 Dederen, Raoul. On Inspiration and Biblical Authority. *Issues in Revelation and Inspiration*. Str. 101.

23 Damsteegt, P. Gerard. 1994. The Inspiration of Scripture in the Writings of Ellen G. White. *Journal of the Adventist Theological Society* 5, br. 1 (1994): 162.

riječi ili njegove izraze, već na samog čovjeka, koji je utjecajem Duha Svetoga ispunjen mislima. Ipak, riječi dobivaju otisak individualnog uma. Božanski um je širok. Božanski um i volja spojeni su s ljudskim umom i voljom. Tako su čovjekove riječi, riječ Božja.“ (ISM 21). Nažalost, oni pritom izostavljaju posljednju rečenicu ulomka, u kojem Ellen G. White jasno kaže da nadahnuće dolazi do riječi proroka. Ellen G. White jasno kaže da božansko nadahnuće – koje uključuje naše tehničko otkrivenje i nadahnuće – ne djeluje na riječi (kako to tvrdi verbalna teorija), već na formiranje piščevih misli. Ipak, nadahnuće dopire do riječi proroka, koje su „riječi Božje“. Ellen G. White također u brojnim ulomcima spominje Sveto pismo kao „nadahnutu riječ“ ili „riječi“ Božje (Ev 269; 1 SM 17; SC 108) i „riječi nadahnuća“ (LS 198; 2T 605). Čini se vrlo jasnim da Ellen G. White ne bi podržala nadahnuće „misli“ onako kako ga mnogi razumiju na početku dvadeset i prvog stoljeća. Stoga, čini se pogrešnim koristiti jedan aspekt njezina složenog pogleda na nadahnuće kako bi se dao autoritet teoriji koju ona ne bi odobrila.

Iako kao adventisti ne vjerujemo da su riječi Svetog pisma bile nadahnute, tj. da one nisu bile ni diktirane niti predstavljaju božanski jezik sam po sebi, proces O-N-a ipak dopire do riječi proroka. Drugim riječima, Sveti Duh vodio je proroke u procesu pisanja, osiguravajući da vlastite riječi proroka izražavaju poruku koju su primili u pouzdanom i vjerodostojnom obliku. Ellen G. White ponekad nije znala kako najbolje izraziti ono što joj je pokazano. „Dok je [njezino] pero na trenutak oklijevalo“, napisala je, „prikladne riječi“ došle su joj na um (1 MCP318; 2 MR 156-157).

Filozofsko promišljanje sugerira da su „jezik i razmišljanje o predmetima toliko povezani da je apstrakcija poimati sustav istina kao unaprijed dani sustav mogućnosti postojanja [misli] za koje označavajući subjekt [biblijski pisac] odabire odgovarajuće znakove [riječi]“.²⁴ Misao i riječi obitavaju zajedno. Misao bez jedne ili više riječi kojima je treba izreći nestaje u umu mislioca.

Sljedeći je problem što i nadahnuće misli, kako je gore definirano, svodi nadahnuće na otkrivenje. Ovo trebamo bolje objasniti. Tehnički gledano, otkrivenje se bavi formiranjem ideja u umu biblijskih pisaca i nadahnućem kao dijelom procesa priopćavanja otkrivenja u pisanom ili usmenom obliku. Kad nadahnuće misli tvrdi da božanska pomoć proroku ne doseže do njegovih riječi, to svodi božansku intervenciju na otkrivenje. Praktični problem s ovim gledištem jest taj što nemamo pristup prorockoj misli, koja je umrla s prorocima, a oni su za sobom ostavili samo svoje pogrešive, ljudske riječi.

Konačno, dihotomija misao-riječ stvara razdvajanje između povijesti i spasenja, što se ne temelji na biblijskom, već na platonskom razmišljanju. Budući da teološki sadržaj nije strogo vezan uz riječi Svetog pisma, egzegeti i teolozi na kraju upotrebljavaju svoju maštu i predstavljaju je kao teološki sadržaj teksta. Nije iznenađujuće što neki adventistički teolozi i stručnjaci, pokušavajući uskladiti biblijski izvještaj o stvaranju s evolucijskim znanstvenim učenjima, koriste nadahnuće misli u gore opisanom obliku kako bi opravdali svoj pristup.

²⁴ Gadamer, Hans-Georg. 1989. *Truth and Method*, 2. rev. izd. Prev. Weinsheimer, Joel i Marshall, G. Donald. Continuum. New York. Str. 417.

No, ako razdvajanje misli i riječi stvara prostor za sitne pogreške, zašto ne bi stvorilo prostor i za značajne pogreške u teološkim učenjima?

Otkrivenje susretom

Dobro argumentirani članak novozavjetnog stručnjaka Herolda Weissa, objavljen 1975. godine, predstavlja još jedan način otvaranja prostora za korištenje povijesno-kritičke metode u adventističkoj teologiji. Weiss vjeruje da se otkrivenje događa kao nekognitivni božanski ljudski susret. „Ne smatram da je otkrivenje“, objašnjava on,

„...u svojoj biti priopćavanje božanskih informacija što ih je Duh dao piscima Biblije, niti smatram da je vjera prihvaćanje te informacije. Otkrivenje je, prije svega, božansko razotkrivanje koje stvara zajednicu u kojoj život izražava to otkrivenje simbolima djelovanja, mašte i misli pod vodstvom proroka.“²⁵

Tko je onda izvor pojmova i riječi Svetoga pisma? Ne Bog, nego proroci i apostoli. Ovo gledište proizvodi dihotomiju između vjere i vjerovanja. Dok vjerovanje pripada području povijesti i može se provjeriti, vjera pripada području božanske transcendencije i nije provjerljiva. Sveto pismo kao pisano djelo predstavlja misli i riječi proroka, a ne Božje misli. Cilj ove vježbe nije pronaći istinu, već opisati nepovijesno, nekognitivno mistično iskustvo s Bogom kako bismo nadahnuli vlastita životna iskustva.

Sažimajući ove točke možemo reći da adventistički teolozi trenutno djeluju zastupajući tri različita tumačenja O-N-a. Ove razlike otkrivaju različite teološke škole i paradigme. Ta tumačenja značajno utječu na cjelokupnu zadaću egzegetskog i teološkog istraživanja, čak u tolikoj mjeri da adventiste dijele na različite škole mišljenja diljem svijeta.

5. Prema biblijskom razumijevanju Otkrivenja-Nadahnuća

Trebamo li od svih tumačenja odabrati samo jedno? Ili pak trebamo tražiti novo razumijevanje O-N-a? Kako bismo odgovorili na ova pitanja, moramo započeti s procjenom postojećih teorija o O-N-u. Kako ih vrednujemo? Procjenjujemo ih pažljivo slušajući *sve* dokaze. Naše razumijevanje zatim treba, bez iskrivljavanja, uzeti u obzir napetosti ili proturječnosti koje se nalaze u cijelom rasponu samo-svjedočanstva Svetog pisma i u drugim fenomenima Svetog pisma. Štoviše, trebali bismo pogledati podrijetlo i sadržaj filozofskih hermeneutičkih pretpostavki koje su eksplicitno ili implicitno uključene u zamisao i formulaciju svakog modela O-N-a.

Odmak od otkrivenja susretom, verbalnog nadahnuća i nadahnuća misli

Raoul Dederen pristupa razumijevanju O-N-a koristeći drugačiju metodologiju. Umjesto prihvaćanja dostupnih tumačenja u apologetičke ili hermeneutičke svrhe, Dederen trenutne interpretativne modele podvrgava kritici na temelju pomnog slušanja onoga što biblijski

25 Weiss, Herold. 1975. Revelation and the Bible: Beyond Verbal Inspiration. *Spectrum* 7, br. 3 (1975): 52.

autori i Ellen G. White imaju reći o tom pitanju.²⁶ Na temelju toga smatra da su alternative otkrivenje susretom i nadahnuće misli nedostatne.

Dederen priznaje da objava nije samo intelektualni fenomen, već osobni susret proroka s Bogom. On tvrdi da, prema Svetom pismu, pri susretu s otkrivenjem Bog, iako djelomično, ipak prenosi znanje o sebi i svojoj volji. Povrh toga, razdvojenost između božanskog čina i ljudske riječi na kojoj je izgrađeno otkrivenje susretom nema biblijsku potporu. Ovo stajalište može se argumentirati samo na znanstvenoj i filozofskoj osnovi.²⁷

Nastavljajući na istoj biblijskoj osnovi, Dederen implicitno odbacuje nadahnuće misli kakvo je gore razmotreno. On tvrdi da se u Svetom pismu riječ i misao ostvaruju zajedno. Slijedom toga, „riječi su sastavni dio procesa otkrivenja-nadahnuća“.²⁸ On također ispravno tvrdi da nakon proučavanja spisa Ellen G. White o O-N-u, „sve upućuje na činjenicu da je Bog, koji je um proroka prožeo mislima i nadahnuo ih u ispunjenju njihove zadaće, također bdio nad njima u njihovim pokušajima da izraze ‘beskonačne ideje’ i utjelove ih u ‘konačna sredstva’, u ljudski jezik“.²⁹ Sveto pismo je „u najvišem i najistinitijem smislu Božje stvorenje“.³⁰ Konačno, Dederen nije zadovoljan idejom da je Sveto pismo samo djelomično otkriveno, ali potpuno nadahnuo, te potiče Crkvu da pronade „druga rješenja“.³¹

Ova sažeta procjena diskvalificira tri gledišta O-N-a koja su trenutno prisutna u adventističkoj teologiji. Budući da se svaki pogled temelji na filozofskim definicijama hermeneutičkih pretpostavki, nikakva ih količina razmišljanja neće učiniti primjenjivima na cijeli niz biblijskih dokaza. Zbog toga moramo razviti novo razumijevanje koristeći biblijske definicije hermeneutičkih pretpostavki koje su uključene u O-N.

Graditi iz Svetog pisma

Ništa zapravo nije novo. U našoj potrazi za drugim modelom tumačenja trebali bismo prepoznati snagu i doprinos sadašnjih modela na O-N. Iz objave „susretom“ trebali bismo zadržati biblijsko uvjerenje da se Božje djelo O-N-a odvija unutar osobnog povijesnog odnosa ja-Ti (npr. Ponovljeni zakon 34,10). Iz nadahnuća „misli“ trebali bismo zadržati biblijsko učenje da se Božje djelo O-N-a usredotočuje na razinu misaonog procesa biblijskih pisaca (2. Petrova 1,21). Iz „verbalnog“ nadahnuća bismo trebali zadržati biblijsko učenje da božansko djelo O-N-a isto tako doseže razinu riječi (2. Timoteju 3,16). Konačno, budući da je Bog u Svetom pismu utjelovio svoje misli u ljudsko mišljenje i pisanje, ljudski i božanski elementi

26 Dederen, Raoul. 1974. *Toward a Seventh-day Adventist Theology of Revelation-Inspiration*. *North American Bible Conference* (Sjevernoamerička divizija: neobjavljeni rad). Str. 10.

27 Ova promjena na znanstveno-filozofskoj razini hermeneutike čini se da učvršćuje metodološki prijedlog Fritza Guya za adventističku teologiju u njegovu djelu *Thinking Theologically: Adventist Christianity and the Interpretation of Faith*. 1999. Andrews University Press. Berrien Springs, MI.

28 Dederen, *Toward a Seventh-day Adventist Theology of Revelation-Inspiration*. Str. 16.

29 Ibid, str. 13.

30 Ibid, str. 10.

31 Idem. *On Inspiration and Biblical Authority*. Str. 101. i 97.

su neodvojivi. Posljedično tome, nikada ne bismo smjeli pokušavati razlikovati božanske i ljudske doprinose u začecu i u pisanju Svetog pisma.

S ovog bismo polazišta trebali razmotriti mnoge načine na koje su Bog i biblijski pisci uzajamno djelovali u procesu osmišljavanja ideja i prikupljanja informacija koje nalazimo u Svetom pismu. Isto bismo se trebali pitati u vezi s procesom u kojemu su ove ideje i informacije bile zapisane (Hebrejima 1,1). Istina je da Bog djeluje na načine koji su skriveni od našeg pogleda. Ipak, Sveto pismo i Ellen G. White daju nam obilje dokaza na kojima možemo izgrađivati svoje razumijevanje tog predmeta. Dokazi koje u njima nalazimo uključuju i samosvjedočenje i fenomene Svetog pisma.

U našoj potrazi za biblijskim razumijevanjem O-N-a poduzet ćemo dva koraka. Prvo ćemo pažljivo razmotriti hermeneutičke pretpostavke uključene u naše tumačenje ljudskih i božanskih posrednika uključenih u O-N. U drugom **ćemo** koraku pokušati na sažet način formulirati biblijsko razumijevanje O-N-a koristeći pojmove dobivene u prvom koraku kako bismo razumjeli Pavlove i Petrove opće izjave o nadahnuću (2. Timoteju 3,16; 2. Petrova 1,20-21).

Temeljne hermeneutičke pretpostavke

Ključ svakog tumačenja leži u primjeni odgovarajućih hermeneutičkih načela. Osnovni znanstveni postupak zahtijeva da svoje hermeneutičke pretpostavke izvedemo iz predmeta koji želimo razumjeti. Budući da u našem slučaju pokušavamo razumjeti podrijetlo Svetog pisma, ne samo da moramo slušati što biblijski autori govore o O-N-u već moramo uzeti u obzir i hermeneutičke pretpostavke koje su oni koristili, umjesto da ih preuzimamo iz ljudske filozofije i znanosti. U osnovi, mi pretpostavljamo Boga koji osobno djeluje unutar tijeka ljudske povijesti.

Dederen potvrđuje iskaz da se „otkrivenje događa i odvija unutar povijesti“.³² Prilagođavajući svoje beskonačne misli, ideje i djela našoj stvorenoj razini, našim ograničenim, nesavršenim obrascima mišljenja i našim riječima, Bog omogućuje božanskoj povijesti da se odvija unutar ljudske povijesti. Bog je, a ne prorok, taj koji svoje ideje prenosi u naše kognitivne i jezične obrasce.

Ideja da Bog djeluje povijesno u vremenu, a koju pretpostavljaju biblijski pisci i Ellen G. White, te koja se nalazi u temelju teme o Velikom sukobu, zahtijeva reinterpretaciju filozofskih hermeneutičkih pretpostavki koje su podloga za otkrivenje susretom, verbalno nadahnuće i nadahnuće mislu, a koje su shvaćene kao radikalna dihotomija između riječi i misli.

Otkrivenje

Za razliku od klasične, evanđeoske i moderne ideje da je Bog koristio samo jedan model božanskog djelovanja u O-N-u, Sveto pismo govori o različitim božanskim modelima. Uvod u Poslanicu Hebrejima potvrđuje da je Bog „nekoć u mnogo navrata (*polumeros*) i na mnogo

32 Idem. *Toward a Seventh-day Adventist Theology of Revelation-Inspiration*. Str. 6.

načina (*polutropos*) govorio ocima po prorocima, na kraju, to jest u ovo vrijeme, govorio nam je po Sinu“ (Hebrejima 1,1-2a).

Neki su adventisti počeli prepoznavati tu raznolikost i predložili su da općeprihvaćenom „proročkom“ modelu dodamo „istraživački model“ otkrivenja. Ostali prijedlozi uključuju modele: „svjedok“, „savjetnik“, te „epistolarne“ i „književne“ modele otkrivenja. Potrebno je obaviti dodatni analitički rad kako bi se otkrilo, koliko god je to moguće, na koji su način božanska i ljudska sredstva pridonijela stvaranju biblijske misli i informacija.

Čini se jasnim da su, za nastanka Svetog pisma, božanska i ljudska sredstva međusobno djelovala barem na sljedećim modelima: teofanijski (Izlazak 3,1-5), proročki (Otkrivenje 1,1-3), verbalni (Izlazak 31,18), povijesni (Luka 1,1-3), mudrosni (Propovjednik 1,1.12-14; 12,9-11) i egzistencijalni (Tužaljke 3,1). Analiziranje ovih modela i njihovih hermeneutičkih pretpostavki omogućit će nam da bolje razumijemo kako je cijela Biblija proizašla iz otkrivenja i nadahnuća te će nam omogućiti da prevladamo radikalnu disjunkciju misli naspram riječi, koja se podrazumijeva u nadahnuću misli.

Nadahnuće

Proroci nam nisu ostavili mnogo podataka o načinima na koje je djelovala božanska intervencija dok je prenosila svoje poruke u usmenom ili pisanom obliku. Ipak, iz dostupnih informacija imamo pravo izvući neke radne zaključke.

Čini se da su biblijski pisci dobili ideje i informacije prije nego što su sjeli i zapisali ih. Uloga Duha Svetoga u nadahnuću, dakle, nije prvenstveno bila u stvaranju misli, već u osiguravanju pouzdane komunikacije primljenih informacija.

Kad je Bog poslao Mojsija da oslobodi Izrael iz egipatskog ropstva, tim Mojsije-Aron radio je poput tima Bog-prorok. Mojsije je predstavljao Boga koji je „stavljao riječi“ u Aronova usta, dok je Aron, govoreći ljudima u Mojsijevo ime, imao ulogu proroka.

Čin „stavljanja riječi u nečija usta“ značio je da je primatelj postao podređeni predstavnik drugoga. Predstavnik je, međutim, imao određenu slobodu u predavljanju. On ili ona imali su, da se tako izrazimo, punomoć. Verbatimno, doslovno predavljanje nema smisla. Aron je imao snažne jezične vještine, i Bog ga je pozvao da koristi svoj dar. Na isti su način proroci i apostoli, kao Božji predstavnici, bili podložni Njegovim mislima, ali su ih izražavali u skladu sa svojim razumijevanjem i načinom izražavanja.

Na ovom mjestu moramo držati na umu da se u otkrivenju božanska misao prilagodila ograničenjima i nesavršenostima ljudskih misaonih procesa. S nadahnućem se božanska misao, već prilagođena ljudskom načinu razmišljanja, prilagođava obrascima ljudskog pisanja. Način razmišljanja i pisanja koji nalazimo u Svetom pismu, nije dakle božanski, nego ljudski. Stoga nam Ellen G. White kaže: „Bibliju su napisali nadahnuti ljudi, ali to nije Božji način razmišljanja i izražavanja. To je način čovječanstva. Bog, kao pisac, nije predavljen. Ljudi će često reći kako takvo izražavanje nije slično Bogu. Međutim, Bog se nije stavio u riječi, u logiku, u retoriku, ili na suđenje u Bibliji. Biblijski pisci bili su Božji pisari, a ne Njegovo pero.“ (1 SM 21, kurziv autoričin).

Ovo ne znači da je sadržaj Svetog pisma nepouzdan. To samo znači da u Svetom pismu ne smijemo očekivati božansko apsolutno savršenstvo do najsitnijih detalja, kao da je Bog koristio svoj savršeni način razmišljanja i pisanja. Pravi sadržaj proizašao iz otkrivenja postaje izražen na nesavršen način ljudske misli i pisanja.

Naprimjer, biblijski pisci nisu imali savršeno pamćenje. Zaboravljali su stvari, kao što i mi zaboravljamo. Oni nisu posjedovali savršenu osjetilnu percepciju. Nisu bili u stanju dokučiti sve bogatstvo božanskih misli i ideja koje su im otkrivene. Ponad toga, naše riječi mogu imati nekoliko značenja, čak i kontradiktornih. Naša sintaksa omogućuje slaganje rečenica na različite načine s različitim značenjima itd. Sve je to dio ljudskog načina razmišljanja i pisanja što ih je koristio Bog tijekom otkrivanja i nadahnjivanja Svetog pisma.

Je li božansko nadahnuće uvijek izbrisalo ili nadvladalo nesavršenosti ljudskog načina razmišljanja i pisanja? Suprotno tvrdnjama zagovornika „verbalnog“ nadahnuća, fenomen Svetog pisma jasno pokazuje da to nije slučaj. Bog je koristio naše nesavršeno sredstvo komunikacije kako bi nam otkrio sebe i svoju Riječ. U Svetom pismu, dakle, nalazimo Božju istinu izraženu nesavršenim ljudskim načinom komunikacije. Bog je htio da tako bude, jer je to najbolji način da nam otkrije sebe i svoje spasonosne istine.³³

Cilj nadahnuća nije nadograditi ljudski način razmišljanja ili pisanja, već osigurati da pisci ne zamijene Božju istinu svojim vlastitim tumačenjima. Vodstvo Svetoga Duha nije nadvladalo razmišljanje i proces pisanja biblijskih pisaca, već je nadziralo proces pisanja kako bi se povećala jasnoća ideja te, ako je potrebno, spriječilo iskrivljavanje otkrivenja ili mijenjanje božanske istine u laž. Drugim riječima, kontinuirano vodstvo Duha Svetoga u procesu pisanja ne bismo trebali shvaćati kao kontinuiranu božansku intervenciju koja utječe na izbor svake misli i riječi u Svetom pismu. Umjesto toga, trebali bismo razmotriti manje nametljiv model nadahnuća, obrazac koji je više u skladu sa slobodom ljudskih pisaca.

Komentari Ellen G. White o njezinom vlastitom iskustvu pisanja pružaju nam primjere mnogih pomoćnih i korektivnih modela izravne intervencije koje je Duh Sveti koristio tijekom procesa nadahnuća. Naprimjer, primjećujemo poboljšanje pamćenja (2SG 292-293; 1SM 36-37), pomoć u pronalaženju „prikładne riječi“ (2MR 156-157; 1MCP 318) i davanje novog otkrivenja (3SM 36, 110). Iz ovih primjera možemo vidjeti da Bog ne upravlja riječima nadvladavajući normalnu funkciju ljudskog djelovanja. Naprotiv, vidimo kako se razmišljanje i procesi pisanja slobodno odvijaju u ljudskom djelovanju, pod pažljivim vodstvom Duha Svetoga.

Konačno, Sveto pismo daje nam primjer modela povremene božanske intervencije koji je Duh Sveti koristio i u vodstvu biblijskih pisaca. Primijetimo Bileamova proročanstva (Brojevi 22,1-24,25). Biblijski tekst i komentari Ellen G. White jasno pokazuju da je Sveti Duh nadjačao Bileamovu slobodu (Brojevi 22,18.20.28-31; PP 439, 443, 448-449). Ovaj model nije uobičajen model božanskog nadahnuća, kao što to sugerira verbalna teorija. Očito je da Bileamov model božanskog djelovanja ne možemo primijeniti na biblijske proroke.

Ovaj događaj pomaže nam uvidjeti da Bog neće dopustiti da ga krivo predstavljaju

33 „Bog je svoju Riječ dao upravo na način na koji je htio da dode. Dao ju je preko različitih pisaca od kojih je svaki imao svoju vlastitu individualnost, iako su prolazili kroz istu povijest.“ (PM2).

priznati proroci koji su zbog vlastitog interesa spremni Božju istinu promijeniti u laž. Duh se pobrinuo da odabrani proroci ne pretvaraju božanske istine u ljudsku maštu.

Na temelju gore navedenog možemo potvrditi potpunu pouzdanost Svetog pisma unutar parametara normalnih ljudskih ograničenja misli i jezičnog procesa. Budući da je cijela Biblija otkrivena i nadahnuta na razini ljudske misli i jezika, ona ne predstavlja božansko savršenstvo. Ipak, njezine riječi pouzdano nam otkrivaju Božje misli i volju.

Ovaj pogled na nadahnuće objašnjava zašto određena odstupanja i nedostatak apsolutne preciznosti, kad su u pitanju detalji koje nalazimo u fenomenima Svetog pisma, ne utječu na pouzdanu komunikaciju otkrivenih sadržaja.

6. Biblijski model Otkrivenja-Nadahnuća

U ovom dijelu objedinjujemo našu analizu dosad prikupljenih biblijskih dokaza. Kako biblijsko razumijevanje Boga, raznolikost Njegovih djelovanja u procesu stvaranja sadržaja Svetog pisma (otkrivenja) i Njegova komunikacija tog sadržaja na usmeni i pisani način (nadahnuće) oblikuju naše razumijevanje O-N-a? Nastojat ćemo opisati ono što se može definirati kao *biblijski model*.

Ranije smo otkrili da klasične Pavlove i Petrove izjave o nadahnuću (2. Timoteju 3,16; 2. Petrova 1,20-21) postavljaju opće parametre unutar kojih smo pokušali razumjeti „vodstvo“ Duha Svetoga i njegovo „pokretanje“ ljudskog posrednika uključenog u proces pisanja Svetog pisma. Budući da te izjave nisu tehnički razlikovale procese nastanka sadržaja i pisanja, njihove bismo izjave o „nadahnuću“ trebali razumjeti kao primjenjive na oba pojma, što smo tehnički analizirali u odjeljcima o „otkrivenju“ i „nadahnuću“.

Sažetak: Moramo razumjeti da božansko nadahnuće Svetog pisma, o kojem su govorili Pavao, Petar i Ellen White, uključuje barem sljedeće točke:

1. Božansko „vodstvo“ ili „pokretanje“ djelovalo je izravno na ljudske posrednike u O-N procesu.
2. Božansko „vodstvo“ ili „pokretanje“ ljudskih posrednika obuhvaćalo je različite načine božanske providnosti koja je djelovala tijekom povijesnih događaja, a ne kao Božja bezvremenska, apsolutna suverena moć koja djeluje putem vječnih odredbi i nadvladava slobodu biblijskih pisaca.
3. Bog je vodio primanje informacija i formiranje ideja kod biblijskih pisaca pomoću povijesnog procesa božanskih spoznajnih objava koje su im dane u različitim modelima.
4. Božansko „vodstvo“ i „pokretanje“ ljudskih posrednika obuhvatilo je višestruke modele božanskog djelovanja, kako u procesima otkrivenja tako i u procesu nadahnuća (Hebrejima 1,1) sa snažnim naglaskom na prvi proces. Taj naglasak dopušta uključivanje dinamike nadahnuća „misli“ u biblijski model.
5. Cijelo je Sveto pismo otkriveno i nadahnuto. U tom je smislu biblijski model O-N-a plenaran, jer obuhvaća cjelokupnost Svetog pisma.
6. „Vodstvo“ ili „pokretanje“ od strane Duha Svetoga podrazumijevalo je slobodu i

književne vještine ljudskih posrednika u njihovom povijesnom i duhovnom razvoju. Božansko nadvladavanje ljudske aktivnosti nije bio glavni model božanskog „vođenja“ ili „pokretanja“, već moguća krajnja mjera za izbjegavanje ljudskog pogrešnog predstavljanja.

7. Budući da je vodstvo Duha Svetoga značilo poštovanje ljudskog načina razmišljanja i pisanja, ne bismo trebali očekivati da ćemo u Svetom pismu pronaći apsolutno savršenstvo koje pripada samo unutarnjem životu Trojstva. Naprotiv, ne bismo se trebali iznenaditi kad u Svetom pismu pronađemo nesavršenosti i ograničenja koja u biti pripadaju ljudskim načinima znanja i pisanja.
8. Premda je božansko „vodstvo“ i „pokretanje“ djelovalo preko ljudskih posrednika, kroz njih je doseglo riječi Svetoga pisma. U tom je smislu biblijski model O-N-a „verbalan“.
9. Božansko „vodstvo“ u procesu pisanja nije osiguralo apsolutno božansko savršenstvo, ali Sveto pismo je u svojoj cijelosti istinito, i pouzdano predstavlja Božja učenja, volju i djela.

Ukratko, Bog je, a ne ljudski pisci, autor Svetog pisma, u smislu da je On izvor sadržaja, djelovanja i tumačenja.

Razlikovanje od drugih modela

Biblijski model O-N-a razlikuje se od teorije susreta te verbalnih teorija nadahnuća i nadahnuća misli na vrlo značajan način. Biblijski model i teorija nadahnuća susretom dijele jedan osobni egzistencijalni element, ali potonja teorija poriče bilo kakav prijenos istine tijekom susreta.

S obzirom na prirodu informacija stvorenih u objavi, biblijski model predočuje konkretne, povijesne, prostorno-vremenske istine, dok teorija otkrivenja „misli“ generira bezvremenske, apovijesne istine. Dok se, smatraju neki, nadahnuće „misli“ naglo zaustavlja prije potvrđivanja božanskog vodstva u pisanju Svetog pisma, biblijski ga model potvrđuje.

Zajedno s „verbalnom“ teorijom nadahnuća, biblijski model potvrđuje da je Duh Sveti vodio biblijske pisce ne samo dok su primali informacije i otkrivene ideje već i u procesu pisanja Svetog pisma u cijelosti. Međutim, ova dva modela odstupaju od temeljne razine temeljnih hermeneutičkih pretpostavki koje određuju način na koji razumijemo Božji nadnaravni doprinos oblikovanju Svetog pisma. „Verbalna“ teorija pretpostavlja da Bog djeluje bezvremenski i suvereno, nadvladavajući ljudsku slobodu biblijskih pisaca. Nasuprot tome, biblijski model pretpostavlja da Božja providnost djeluje unutar prostorno-vremenskog tijeka konkretne ljudske slobode i povijesti.

Konačno, ne smijemo zaboraviti da imamo posla s misterijem koji samo djelomično poznajemo i razumijemo. Stoga naš model interpretacije treba shvatiti kao prvi korak, a ne kao završnu riječ. Kao prvi korak, ovaj nas model vodi na sasvim drugačiji teološki put od sadašnjih modela koji djeluju unutar sadašnjih adventističkih i kršćanskih teologija. Važnost ispravnog, iako djelomičnog, razumijevanja O-N-a usredotočuje se na njegovu

hermeneutičku ulogu u zadatku vođenja kršćanske teologije. Sada našu pozornost moramo usmjeriti na hermeneutičku ulogu biblijskog modela O-N-a opisanu u ovom poglavlju.

7. Hermeneutičke posljedice

Na koji način gore navedeno razumijevanje O-N-a utječe na naše tumačenje Svetog pisma i zadaću bavljenja teologijom? Na te zadatke utječe kroz hermeneutička načela koja iz njega proizlaze. Dakle, koja su glavna derivacijska načela?

Potpuno utjelovljenje božanske misli u ljudske riječi

Prema biblijskom modelu O-N-a, Bog se otkrio na mnogo načina spuštajući se na razinu ljudskih obrazaca mišljenja i pisanja. Cijela Biblija je otkrivena. Riječi proroka postale su riječi Božje. Kad se dakle bavimo egzegezom i teologijom, ne bismo trebali praviti razliku između božanske misli i ljudskih riječi, ili između dijelova Svetog pisma.

Pristup božanskim učenjima i objavi imamo samo kroz riječi. Posljedično tome, cijeli tekst Svetog pisma, od Postanka do Otkrivenja, postaje najkonkretniji, dovoljan i jedini pouzdan izvor podataka i hermeneutičkih načela koji imamo za spoznaju Boga i Njegove volje za nas.

Povijesni sklop Svetog pisma

Prema biblijskom modelu O-N-a, Bog se otkriva unutar povijesnog procesa (Izlazak 25,8; Ivan 1,1-14). Drugim riječima, otkrivenje je povijesno, prvenstveno iz razloga što Bog svoj plan otkupljenja provodi povijesno, unutar prostorno-vremenskog tijeka ljudske povijesti. Međutim, ovo božansko spuštanje na našu razinu ne znači da su biblijska učenja rezultat kulturnih trendova. To jednostavno znači da se Božje transcendentne istine ne pojavljuju samo općenito unutar ograničenja čovječanstva već i unutar ograničenja povijesnih trenutaka u kojima je svaki prorok živio i pisao. Vođeni Duhom Svetim, proroci su kritički i selektivno koristili svoju kulturu.

Božanska objava nije povijesno uvjetovana. Kulturni su aspekti u svetoj povijesti datirani, ali sačinjavaju dio božanskih radnji i otkrivenja. Adventistički će tumač stoga pretpostaviti da je biblijski tekst *in toto* rezultat božanske objave u povijesti koju su primili, razumjeli i sastavili proroci i apostoli. Svijest o povijesnim okolnostima u kojima se dogodilo božansko otkrivenje i proročko pisanje postaje nužan korak prema ispravnom razumijevanju božanski otkrivenih misli i učenja.

Raznolika narav božanskih istina

Budući da biblijski model O-N-a proizlazi iz tijeka ljudske povijesti, on podrazumijeva svrhu Svetog pisma da otkrije istine, ne samo o Bogu nego i o svemu što je Bog stvorio u prirodi i učinio u povijesti. Biblijske istine dakle ne mogu biti ograničene na Boga ili spasenje, kao

što se čini da drugi modeli predlažu, već obuhvaćaju zadivljujuću raznolikost međusobno povezanih istina o Bogu i Njegovim djelima. Egzegeti i teolozi moraju posebno paziti da to bogatstvo ne ugase jednostranom odlukom da su samo neke spasonosne istine relevantne, a da ostale odbace. Ako tako učine, to ih odvodi na suženu i iskrivljenu potragu za „suštinom“ kršćanske poruke, a tako odbacuju većinu biblijskih učenja smatrajući ih kulturološki uvjetovanima i, prema tome, jednokratnima.

Ograničenja otkrivenog znanja

Prema biblijskom modelu O-N-a, božanska je objava ograničena svim karakteristikama naših ljudskih načina znanja i pisanja. Tumači uvijek trebaju držati na umu da čak ni biblijski pisci ne mogu u potpunosti iznijeti istinu ljudskim jezikom (usp. Ivan 21,25).³⁴ Čak su i ljudske istine uvijek veće i potpunije od onoga što naš jezik može izraziti. Prema tome, tumači koji se bave božanskim misterijima čuvat će se hermeneutičke pogreške pretpostavljanja da tumačenje jednog ulomka predstavlja cijelu istinu o toj temi.

Usto, otkriveno znanje ograničeno je nesavršenošću ljudske sintakse. Tumač je prisiljen donositi odluke na temelju pretpostavki. Otuda dolazi velika važnost jasnog razumijevanja hermeneutičkih pretpostavki i biblijskog modela O-N-a uključenog u tumačenje Svetog pisma.

Pouzdanost Svetog pisma

Biblijski model O-N-a uvjerava nas da se božanska objava pouzdano prenosi riječima Svetog pisma. Stoga u Svetom pismu nalazimo Božje razumijevanje ili filozofiju, a ne razumijevanje i filozofiju njegovih ljudskih autora. O-N je proces koji Sveti Duh koristi za prijenos Božjih pogleda na prirodu, povijest, našu ljudsku nevolju i Njegovu dinamičnu, spasonosnu uključenost u sve njih.

Sveto pismo otkriva Božje poglede i Njegovo djelovanje u prirodi i povijesti. Također, ne postoji dihotomija između povijesti i spasenja, jer se spasenje događa kao povijesni proces u koji je Bog osobno uključen. Sveto pismo daje nam široku sliku potrebnu za naš život na ovom i budućem svijetu. U ovom širokom i sveobuhvatnom smislu, Sveto pismo ne griješi i krajnje je pouzdan izvor božanskog znanja dostupnog s ove strane vječnosti.

Prema biblijskom modelu, O-N se odvija unutar povijesno-vremenskog kontinuuma. Stoga Sveto pismo uključuje mnoge nužne povijesne i prirodne podatke koji pripadaju Božjim objavama i djelima. Međutim, biblijsko nam otkrivenje ne nastoji pružiti iscrpan, točan prikaz povijesnih i znanstvenih podataka, već pouzdanu sintezu raznovrsne Božje mudrosti, volje i aktivnosti unutar prostorno-vremenskog područja stvaranja. Činjenice u Svetom pismu uvijek su uključene, prema zahtjevima Božjih sveobuhvatnih spasonosnih aktivnosti, u tijek ljudske povijesti.

³⁴ Ellen G. White pojašnjava: "Nemoguće je za bilo koji ljudski um da iscrpi ijednu biblijsku istinu ili obećanje." (Ed 171).

Tumač bi, stoga, trebao čitati Sveto pismo ne kao znanost, nego kao filozofiju povijesti. On ili ona trebaju tražiti značenje biblijske objave na sveobuhvatnoj teološkoj razini ne očekujući da će pronaći onu vrstu točnosti u pogledu na povijesne i prirodne činjenice kakva se očekuje od znanstvenih istraživanja. Nedostatak preciznosti u činjeničnim detaljima treba smatrati dokazom potpune inkarnacije božanskog mišljenja unutar svakodnevnog tijeka ljudske povijesti.

Autoritet Svetog pisma

Biblijski model O-N-a autoritet Svetog pisma utemeljuje u Bogu. Autoritet znači da je Sveto pismo pouzdan izvor informacija o Bogu, Njegovim djelima, Njegovim učenjima i Njegovoj spasonosnoj volji za nas. Budući da Bog u Svetom pismu eksplicitno otkriva svoje misli i svoja djela o svemu, Sveto pismo treba biti ono koje sudi o svakoj misli, a njega nitko ne treba prosuđivati (1. Korinćanima 2,15; 2. Korinćanima 10,5).

Određene posljedice proizlaze iz autoriteta Svetoga pisma. U egzegetskim i teološkim istraživanjima, naprimjer, tumač nikada neće pokušati razumjeti Sveto pismo iz hermeneutičkih pretpostavki utemeljenih na ljudskim znanostima i filozofijama. Sveto pismo tumači samo sebe. Hermeneutiku sumnje možemo primijeniti na znanstvena i filozofska istraživanja, ali nikada na Sveto pismo.

Konačno, autoritet Svetog pisma i njegovo nadahnuće potvrđuju se istinitošću njegovih učenja (Ivan 17,17). Ova potvrda, međutim, ovisi o prihvaćanju biblijskog modela O-N-a. Inače, tumači koji primjenjuju hermeneutiku sumnje na Sveto pismo nikada neće razumjeti njegove istine, pa ih stoga nikada neće moći potvrditi.

Zaključak

Tijekom proteklih pedeset godina velik je dio adventističkih teologa usvojio neku verziju nadahnuća misli. Drugi su bili zadovoljni radom unutar verbalnog pogleda na inspiraciju. Neki su se teolozi upustili u područje modernističkog otkrivenja susretom. Iza ovih stajališta nalazimo vrlo malo ozbiljnog teološkog i filozofskog promišljanja. Općenito gledajući, adventisti su praktički „riješili“ pitanje objave, to jest jednostavno su usvojili gotovu interpretaciju O-N-a kako bi spriječili interpretativne i praktične probleme.

Kao rezultat toga, čini se da do početka dvadeset i prvog stoljeća nadahnuće misli uživa lojalnost širokog spektra adventističkih teologa. Njihov argument protiv verbalnog nadahnuća, a u korist nadahnuća misli, počiva na nekoliko odabranih izjava Ellen G. White o O-N-u. Teolozi su u različite svrhe koristili raskorak između misli i riječi, koji je karakterističan za nadahnuće misli. On se kreće od objašnjenja književnih i povijesnih nedosljednosti do prilagođavanja znanstvenim i filozofskim teorijama, kao što su povijesno-kritička metoda i evolucija. Dok prvo ne utječe na adventističko shvaćanje Svetog pisma u okviru motiva Velikog sukoba, prilagodba znanstvenim i filozofskim teorijama podrazumijeva njegovo napuštanje i zamjenu.

Jedno je jasno: Adventisti nisu ujedinjeni u svom razumijevanju temeljnog pitanja O-N-a. Tri stajališta koja među njima kruže osmislili su i formulirali kršćanski filozofi i teolozi koji su radili na hermeneutičkim načelima proizašlim iz ljudske filozofije. Ova načela nisu samo izvanbiblijskog porijekla, već su i sadržajno suprotna biblijskom razmišljanju. Štoviše, nijedna od triju opcija ne integrira sve dokaze na zadovoljavajući način, stoga se jasno nameće potreba za novim modelom razumijevanja.

Neki su adventisti tražili bolji način razumijevanja O-N-a pozorno slušajući Sveto pismo (učjenja i fenomene) i Ellen G. White. Nadovezujući se na njihov rad, u ovom smo poglavlju predložili novi model razumijevanja O-N-a. Riječ je o biblijskom modelu, jer se temelji na biblijskim temeljnim hermeneutičkim pretpostavkama i pažljivo osluškuje čitav niz biblijskih dokaza (doktrina i fenomena). Moramo nastaviti tragati za boljim i dubljim razumijevanjem biblijskog modela O-N-a. Pritom moramo raditi i na biblijskom razumijevanju temeljnih hermeneutičkih pretpostavki uključenih u naše tumačenje O-N-a. Samo na takvoj osnovi možemo prevladati nedostatke verbalnog nadahnuća, nadahnuća misli i otkrivenja susretom.

Moramo uzeti u obzir i integrirati u detalje sve dokaze koje nalazimo u učenjima i fenomenima Svetog pisma, a koji se odnose na O-N. Na taj ćemo način dalje razumjeti kako nam je Bog otkrio znanje i informacije u pouzdanom pisanom izvještaju, ljubavnom pismu namijenjenom našem spasenju. Božjem pisanom otkrivenju u cijelom Svetom pismu trebali bismo i dalje davati sav teološki autoritet, usprkos manjim nedosljednostima u povijesnim detaljima. Adventistički će teolozi iz tako snažnog i bogatog izvora otkrivenih podataka moći i dalje istraživati zadivljujuće bogatstvo božanske objave, posežući za njezinom unutarnjom povijesnom logikom, usredotočenom na Božju kontinuiranu uključenost u Veliki sukob. Oni će također moći objasniti svoje stavove u odnosu na sve teološke škole koje su izgrađene na živom pjesku ljudskih filozofija i znanstvenih uvjerenja.

Ako nije drugačije naznačeno, svi biblijski navodi su iz Zagrebačke Biblije u izdanju Kršćanske sadašnjosti.

Odabrana bibliografija

- van Bemmelen, Peter Maarten. 2000. Revelation and Inspiration. *Handbook of Seventh-day Adventist Theology*. Ur. Dederen, Raoul. Review and Herald. Hagerstown, MD. Str. 22-57.
- Canale, Fernando. 2001. *Back to Revelation-Inspiration: Searching for the Cognitive Foundations of Christian Theology in a Postmodern World*. University Press of America. Lanham, MD.
- Dockery, S. David. 1995. *Christian Scripture: An Evangelical Perspective on Inspiration, Authority and Interpretation*. Broadman & Holman. Nashville.
- Holbrook, Frank and Van Dolson, Leo ur. 1992. *Issues in Revelation and Inspiration*. Adventist Theological Society Occasional Papers. Adventist Theological Society Publications. Berrien Springs, MI.

- Gulley, R. Norman. 2003. *Systematic Theology: Prolegomena*. Andrews University Press. Berrien Springs, MI.
- Rice, George. 1983. *Luke, a Plagiarist? Is a Writer Who Copied From Others Inspired?* Pacific Press. Mountain View, CA.
- Timm, Alberto. A History of Seventh-day Adventist Views on Biblical and Prophetic Inspiration (1844-2000). *Journal of the Adventist Theological Society* 10 (1999): 486-542.
- Thompson, Alden. 1991. *Inspiration: Hard Questions, Honest Answers*. Review and Herald. MD.

Kazalo skraćenica djela Ellen G. White

Ev	Evangelism
LS	Life Sketches of Ellen G. White
1MCP	Mind, Character, and Personality, sv. 1.
PP	Patriarchs and Prophets
2MR	Manuscript Release, sv. 2.
SC	Steps to Christ
2SG	Spiritual Gifts, sv. 2.
ISM	Selected Messages, sv. 1-3.
2T	Testimonies for the Church, sv. 2.

SUMMARY

Revelation and inspiration

We know about God only by way of His revelation, and Christians have generally recognized Scripture as the public and specific revelation of divine thought and will to us. Besides God's special revelation in Scripture (2 Tim 3:16), theologians also speak about a general revelation through nature by which all people have some knowledge of a supreme Being. God has specifically presented us with such a thought in Scripture (e.g., Rom 1:18-20). This article will discuss the biblical evidence for the inspiration of Scripture and for the various models used to articulate it. It will suggest a new understanding of the evidence based on biblical presuppositions and a careful listening to the entire range of the biblical evidence.

Key words: revelation, verbal inspiration, thought inspiration, encounter revelation, biblical hermeneutics;

Izvornik: Fernando Canale. „Revelation and inspiration.“ U *Understanding Scripture An Adventist Approach*, urednik, George W. Reid, Silver Spring, MD 20904: Biblical Research Institute, General Conference of Seventh-day Adventists, 2005. (pp. 47-74)

Prijevod: Kristina Sabo